

Köy Enstitüleri

ISSN: 1304-0227

Üç Ayda Bir Yayınlanır. Sayı 48 / Temmuz-Ağustos-Eylül 2015

Yönetimden

En son bültenimizden sonra yaz mevsimi bitti ve Sonbahar mevsimine geldik yine... Üç ay büyük bir zaman insan ömründe, bizim ülkemiz gibi ülkelerde siyasi gündem bin kez değişiyor...

7 Haziran Seçimlerinde 12 yıllık AKP iktidarına halkımızdan tek başına iktidar vizesi çıkmadı. Ancak sonrasında meydana gelen gelişmeler şaşırtıcıydı. Muhalefet toplam % 60 oy almasına karşın, hem TBMM Başkanını seçemedi, hem de ortak bir Hükümet kuramadılar.

En çok oy almış iki parti: AKP ve CHP bir süre koalisyon görüşmelerinde bulunsalar da sonuç alınamadı ve ülkemiz yeniden bir genel seçime doğru gidiyor.

Anket sonuçları, genel tabloda çok fazla değişimin olmayacağı yönünde, ancak buranın Türkiye olduğunu da unutmamak gerekiyor...

7 Haziran Seçimlerinden sonra canımızı yakan olayların başında terör olayları var. Gün geçmiyor ki, ardı ardına şehit haberleri geliyor. Dal gibi gençlerimiz toprağa düşüyor, ocaklar sönüyor. Dileğimiz bir an önce akan bu kanın durması ve ülkemize barışın gelmesi...

Yaz döneminde Ankara'da kalan arkadaşlarımızla birlikte çalışmalarımızı sürdürdük. Eylül'den sonraki günlerde yapacağımız işlerimizi planladık.

Yaz boyu canlı tarih çalışmalarımızı sürdürdük. Vakfımıza belgesel yapmak için gelen arkadaşlarımıza yardımcı olduk. Tez hazırlayan arkadaşlarımızın Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerimizle buluşmalarını sağladık.

Bu bültenimizi hazırladığımız dönemde okullarımız açılıyordu. Yine sorunlarla. Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan bir haberde:

- 34 bin okulda kütüphane olmadığı
- 34 bin741 öğrenciye bir spor salonu düşüğü

- 125 bin öğretmen açığı olduğu
- 8 bin 317 ilkokul, 5 bin 368 ortaokul ve bin 537 lisede ikili eğitim yapıldığı
- Özellikle ortaöğretimde okul terkleri ve sınıf tekrarı oranlarının çok yüksek olduğu (yüzde 24.35)

• Çocukların eğitim yaşamı boyunca 739 resmi sınava girdiği

• Açık ortaokul ve lisede okuyanların sayısının 2 milyona dayandığı

Yer alıyordu.

Yine; **“okula başlangıç giderlerinin her geçen yıl katlandığı, bir önceki yıla göre yüzde 34.61 oranında arttığı, anasınıfına başlayan bir öğrencinin giderinin bile 700 TL tuttuğu”** haberleri vardı...

Eğitim İş Sendikasının yaptırdığı bir araştırmada ise; **“binden çok dershanenin temel liseye dönüştüğü hatırlatılarak ‘dershanelerin kapatılmasıyla üniversiteye hazırlık amacı ile öğrenciler temel liselere yoğun bir şekilde kayıt yaptırmış, üniversiteye hazırlık maliyeti 12-15 bin TL’ye kadar yükselmiştir’** denilmektedir.

Bunlar buzdağının görünen yüzünün yalnızca binde biridir. Öğretmenlerimizin ekonomik durumu, ikinci, üçüncü işte çalışmaları, okullardaki velilerden toplanan paralara kadar yüzlerce sorun çözülmeyi beklemektedir.

Eğitimin niteliği konusu ise, ulusal ve uluslararası ölçekte yapılan araştırmalarda ve sınavlarda ortaya çıkmaktadır.

Tüm bu sorunlarla ilgili çalışmalarını dikkatle izliyoruz. Bu konuda üzerimize düşen çalışmalarını da yapmaya hazırız...

Gelecek sayımızda görüşmek üzere...

kevakfi@gmail.com

Köy Enstitülerine Yaklaşım

“RAUF İNAN’LA EĞİTMEN KURSLARI ÜZERİNE YAPILAN SÖYLEŞİ”

ALİ YILMAZ

Ali Yılmaz- Köye yönelik öğretmen ve eğitimci fikri, kimden, kimlerden ve ne zaman doğdu?

Rauf İnan- Bunun işaretini aşağı yukarı Atatürk vermiştir. Fakat asıl doğuşu, köye göre öğretmen yetiştirme 1926’da bir deneme olarak, Mustafa Necati tarafından uygulama alanına konmuştur.

Köy Eğitim kursları ve Eğitimci yetiştirme’nin asıl amacı neydi?

Amaç, nüfusu 250’den aşağı köylerin çocuklarına okuma – yazma öğretmektir. Saffet Arıkan döneminde öğretmen yetiştirme kursları açılmıştır. Atatürk, Arıkan’a “Köyden okuma – yazma bilmeyen gençleri alıyoruz. Okuma yazma öğretiyoruz. Düşmanı görmeden vurabilme, topçu atış tekniğini kazanıyorlar. Bunun için haritadan ve pusuladan yararlanmayı öğreniyorlar. Biz bunlardan, bunların başarılı olan çavuş, onbaşısından da köy çocuklarının eğitilmesinde yararlanamaz mıyız? Diye sorar. Ve ekler bunları kurslara tabi tutsak, bunlardan köye önder olabilecek kişiler yetiştiremez miyiz?” arıkan bunu Hakkı Tonguç’a aktarır. Uygulama alanına koyan, programlarını hazırlayan Tonguç’tur.

Arıkan’la söyleşirken Mustafa Kemal; “Kaç yılda köylere öğretmen yetiştirebileceğimizi, her köye okul ve öğretmen gönderip gönderemeyeceğimizi” soruyor. Arıkan “Bunu ancak yüz yılda tamamlayabiliriz” deyince de, Atatürk eğitimci yetiştirme önerisini ortaya atıyor.

Tonguç programın hazırlanması, kitapların, kılavuzların yazılması için bizleri çağırdığında, biz bu uygulamanın karşısındaydık ve başarılı olamayacağına inanıyorduk. O sırada ben İzmir Milli Eğitim Müdür Yardımcısıydım. Emin Soysal Ankara İlköğretim Müfettişiydi. İki öğretim müfettişi daha vardı. Bu hazırlık çalışmalarında görevlendirilen Mustafa Görkey ile Necati OngayKöy Öğretmeniydi. Ayrıca ismini hatırlayamadığım bir de ilkokul müdürü (Başöğretmeni) vardı.

Tonguç’un açıklamalarına karşın, biz yine de girişimin başarısız olacağına direniyorduk. Emin Soysal ile beni bir yemeğe götürdü. Yemekte bize “Köyler milli bayramların farkında mıdır? Köylüler bayrağın, Cumhuriyet Bayramının farkında mıdır? Buna benzer şeyler anlattı.

Bunlar Cumhuriyet Bayramında bayrak assınlar Atatürk’ten bahsetsinler. Rakamları yazmayı öğretsinler, biraz yazı yazmayı öğretsinler. Sonra bu köyler çetelerin hırsızların yatağı olur. Fazla bir şey istemiyoruz. Bun-

lar burada öğrendiklerini, onlara öğretsinler. İkna olduk. Diğer arkadaşlarla Saffet Arıkan’ın yanına gittik. Uygun olduğunu, Eğitimci Kurslarının yararlı olacağını söyledik. Böylece bu işe başlandı.

Köy Enstitüleri İsmail Hakkı Tonguç sayesinde başarıya ulaşmıştır.

Eğitimci Kursu deneyimi, Köy Enstitüleri kuruluşunun temelidir diyebilir miyiz?

Bu uygulamalardan sonra, bir arkadaşımızın evinde yapılan söyleşide Tonguç; “Bu yetmedi, muhakkak yeni bir öğretmen tipi yaratmamız, yetiştirmemiz gerek. Bu öğretmen tipi için düşünüyorum.” Köy Öğretmen Okulu da Köy Enstitüsü olarak düşünülmüştü. Eğitimci Kurslarının başarısı, Tonguç’u bu konuda daha da yüreklendirdi.

Eğitimci deneyimi kendisinden bekleneni verebildi mi? Şayet verebildiyse, bu sistemden günümüzde de yararlanabilir miyiz?

Eğitimci deneyimi kendisinden beklenenin çok üstünde yararlı olmuştur. Bu konuda çok anılarım var. Anlatmaya zaman yetmez. Umulmadık başarılar sağlandı. Sürdürülseydi bugün yeniden eğitim ya da okuma – yazma seferberliklerine gerek kalmazdı. Bu uygulama az gelişmiş ülkeler için de değerli bir örnek olmuştur ama bugün eğitimci uygulamasından yararlanılamaz. Çünkü o günün koşulları ile bugünün koşulları aynı değil. Ayrıca bugünkü Bakanlığın da bu uygulamayı yürütmesi düşünülemez. Ancak Eğitimci örgütünün yöntemlerinden faydalanılabilir. Kitaplarından köy okullarında yararlanılabilir. İran’da bu uygulamadan yararlandığımı gördüm. Ancak çok değiştirilmiş. Bunun bir benzeri 27 Mayıs’tan sonra “Yedeksubay Öğretmen” adı altında ülkemizde de uygulanmıştır. İran’daki uygulamada lise mezunlarını 1963 de köye öğretmen olarak gönderiyorlar ve köylüleri de onları karşılamaya zorunlu kılıyorlardı. Köy Enstitülerine benzeyen bir de Tarımsal Öğretmen Okulu kurmuşlardı. Ancak bunlar Köy Enstitülerini bir karikatürüydü. Köy Enstitüleri de artık yeniden kurulamaz. 1940’ın koşulları ile 1990’ın koşulları çok farklı. Ama eğitim ilkelerinden yararlanılabilir. Bu hala bir gereksinim.

Not: Bu yazı **Eğit Der** tarafından yayınlanan “**Kuruluşunun 50. Yılında Köy Enstitüleri**” adlı kitaptan alınmıştır. (Birinci Baskı Nisan 1990, Sayfa 97, 98, 99)

12 HAZİRAN 2015 Cumhuriyet Ankara Bürosu: Tane Özek, Erdal Atıcı, Fatih Kaymakçıoğlu, Ferda Özyurda

24 Haziran 2015'te TRT Ankara Radyosundan Saba Senem Turgut, Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı ile Köy Enstitüleri üzerine bir söyleşi yaptı.

27 Haziran 2015 Cumartesi günü, Köy Enstitülerinin Kurucusu, Kuramcısı ve Uygulayıcısı İsmail Hakkı Tonguç'u mezarı başında andık...

Tonguç'un mezarı başında Niyazi altunya, Veli Demir, Hasan Kütük, Erdal Atıcı

Tonguç'un Mezarı başında

Tonguç'un mezarı başında anma etkinliğine katılanlar...

Mutahhar Aksarı ve Gül Günönü'nün konuşmacı olduğu "Çeşitli Yönleriyle Tonguç" etkinliği

14 Temmuz 2015'te; Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı, CHP Ankara İl Gençlik Kollarının düzenlediği etkinlikte

Vakfımızdan Haberler

- 12 Haziran 2015 tarihinde gönül dostumuz Ferda Özyurda'nın Cumhuriyet gazetesi Ankara Bürosunda açtığı kişisel resim sergisine Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı, yönetim kurulu üyelerimiz Tane Güral Özek ve Fatih Kaymakçıoğlu katıldılar.
- 24 Haziran 2015'te TRT Ankara Radyosundan Saba Senem Turgut, Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı ile Köy Enstitüleri üzerine bir söyleşi yaptı. Program Ankara Radyosunda 8 Temmuz 2015 tarihinde yayınlandı. ...
- 27 Haziran 2015 Cumartesi günü, Köy Enstitülerinin Kurucusu, Kuramcısı ve Uygulayıcısı İsmail Hakkı Tonguç'u ölümünün 55. yılında saygıyla andık. İlk törenimizi saat 12.00'de Tonguç'un Cebeci Gömütlüğünde gömütü başında gerçekleştirdik. Törene; Birleşik Kamu İş Başkanı Hasan Kütük, Eğitim İş Genel Başkanı Veli Demir, Köy Enstitülü öğretmenlerimiz ve Vakıf üyelerimiz katıldı. Tonguç için ikinci etkinliğimizi Saat: 15.00'de vakıf merkezinde yaptık. Mutahhar Aksarı ve Gül Günönü'nün konuşmacı olduğu açikoturumun konusu "**Çeşitli Yönle-**

- **riyle Tonguç**"tu. Etkinlik ilgiyle izlendi.
- Atılım Üniversitesi Kadriye Zaim Kütüphanesi'nden Gülden Aydın Pınarcı, Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü ile ilgili bir belgesel çalışması için vakfımızdan destek istedi. Vakıf olarak bu konuda gereken tüm desteği vermeye çalışıyoruz. Belgesel için öğretmenlerimizle söyleşiler gerçekleştiriliyor.
- 14 Temmuz 2015'te; Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı, CHP Ankara İl Gençlik Kollarının düzenlediği etkinlikte "Köy Enstitüleri ve Günümüz Eğitimi" konulu bir konferans verdi.
- Düziçi Köy Enstitüsü mezunu İhsan Akev ile vakıfta bir canlı tarih çalışması yapıldı. İhsan Akev, Düziçi Köy Enstitüsünü bitirdikten sonra bir süre müzik öğretmenliği yapmış, daha sonra sınavla Devlet Opera ve Balesinde ses sanatçısı olarak çalışmıştır.
- 27 Eylül 2015 Pazar günü Vakfımızın kurucularından Talip Apaydın öğretmenimizi 1. Ölüm yıldönümünde mezarı başında andık.

Bize Gelen Kitaplar

1. "Öğretmenlikte 50 Yıl (1965-2015) Prof. Dr. Cahit Kavcar'a Armağan" Yay. Haz: Münevver Oğan, Dr. Saliha Karagöz Güzel, Arş. Gör. Sedat Karagül
2. "Köy Enstitüsü- Yaşanmış Denemeler" Ali Dündar, Yaba Yayınları
3. "Emekçi Şarkıları" Şiir- Recep Bulut, Öğretmen Dünyası Yayınları
4. "Öğretmen Olacağım" Abdullah Özkucur, 2. Baskı, Öğretmen Dünyası Yayınları
5. "Kuzey İpek Yolu'nda Son Kervancının Oğlu" Hamza İnanç.(İbrahim Demirel, 264 adet vakfımıza bağışlamıştır.)
6. "Fakir Baykurt'la Bir Yıl ve Ötesi, Meslek Anıları" Prof. Dr. Necdet Tarkan, Ağustos 2015, Kendi yayını

Yitirdiklerimiz

1. Ziya Doğanay, Kayseri Pazarören Köy Enstitüsü ilk mezunlarından. (1924-10.08.2015)
2. İhsan Aksu, Kastamonu Göl Köy Enstitüsü mezunu. Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü –Yüksek Makine İhtisas Okulu mezunu, CHP Hasanoğlan Eski Belde Başkanı. Tarım öğretmeni. (16.04.1924-04.08.2015)
3. Cahit Kaya, 1948 Göl Köy Enstitüsü mezunu. (30.08.1930-30.08.2015)
4. Prof. Dr. M. Feyzi Öz, Eğitmen, İlköğretim Müfettişi. (1926-15.09.2015)

CHP Ankara İl Gençlik Kolları Başkanı Umut Eraslan, Hüseyin Özyıl Yıldırım, Hakan Çakmak, Erdal Atıcı ve Gül Günönü

14 Temmuz 2015'te; Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı, CHP Ankara İl Gençlik Kollarının düzenlediği etkinlikte gençlerle

Bağışlarımız için; Posta Çeki No: 524699
Ziraat Bankası Kızılay Şubesi: IBAN: TR420001000685390292475003

MEHMET BAŞARAN'I TANIMAK...

ERDAL ATICI

27 Haziran 2015 gecesi aldım acı haberi. Arka arkaya aradı arkadaşlar. Acı haber olduğu belli. **“Mehmet Başaran'ı kaybettik...”**

Ali Yüce'den sonra o da ayrılmıştı dünyamızdan. Çınarlar devriliyordu ardı ardına ve gölgesine oturabileceğimiz ağaç kalmıyordu ülkede...

Başaran, 1926'da Lüleburgaz'ın Ceylanköyü'nde doğmuş, Kepirtepe Köy Enstitüsünü 1943'te bitirdikten sonra Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsüne gelmiş, 1946'da da orayı bitirmiş.

Daha Enstitüde okurken şiirleri yayımlanmaya başlamış, bir dik yamaca çıkar gibi sıralamış sözcükleri...

İçinden çıktığı yoksul, arkasız, Ortaçağ karanlığında yavaş yavaş köylüleri savunmuş, sömürülmelerine karşı çıkmış...

O dönem halkın yanında yer aldın mı, adın Komüniste çıkıyor... Komünist diye ihbar etmişler Bakanlığa ve yedek subaylık hakkı elinden alınmış, çavuş çıkarılmış...

Başaran **“Mehmetçik Mehmet”** adlı yapıtında uzun uzun anlatır o günleri ve çektikleri sıkıntıları...

Sonra şiirleri, romanları, denemeleri canını sıkmış ege-menlerin.

**“Kimliğim mi? Türkiye dedim
Doğumum mu? 17 Nisan
Sorun beni Bedrettin'den Yunus'tan
Dedem Pir Sultan
Yolum Tonguç yolu”**

O hiç boyun eğmeyenlerden biridir. Lafı dolandırmadan söyleyiverir. Kıracakmış, dönecekmiş hiç umurunda olmaz...

**“Sorgucular heyy sorgucular
Durdurabildi mi dünyayı
Engizisyon yargıçları
Neyi anlatır bilir misiniz?
Yakılan yasaklanan kitaplar”**

Başaran için bir imecedir yaşamak... Köy Enstitülerinde öğrenmiş ve hayatı boyunca hep uygulamıştır.

**“Dokunsak yıkılır korkunun duvarları
Çıkar herkes zamanından
Eşsiz dolaşımı başlar kanın
Benden sana, senden ona
Kutsal bir imecedir yaşamak”**

Köy Enstitülerinin kurucusu, kuramcısı ve uygulayıcısı Tonguç, babalarıdır onların. Onları yetiştiren, yeşerten ve güçlendiren Tonguç Babaları... Başaran'ın birçok şiirinde onun adını görürüz...

**“Diyor ki Prometheus yüzlü Tonguç
Rüzgar ne değin sert eserse essin
Dağ başlarında dimdik durur meşeler”**

...

Onu ben Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yönetim Kuruluna seçildiğim yıllarda tanıdım. Vakfımızın kurucularındandı. Mustafa Aydoğan, Talip Apaydın, Mahmut Makal ve Abdullah Özkucur'un yakın arkadaşıydı. Özellikle Mustafa Aydoğan'ı çok severdi. İstanbul'da oturduğu için Vakfımızın çalışmalarını telefonla anlatırdık ona kimi zaman. Genel Kurullarımıza çağırırdık. Genelde de ben arardım... Hemen Aydoğan'ı sorardı. Aydoğan için **“Kurmaya Çavuş”** derdi. Abdullah Özkucur'a takılırdı, **“Yahu o adam hala yaşıyor mu”** derdi. **“Azrail onu unuttu, unuttu”** diye eklerdi.

Köy Enstitüleri konusunda yanlıslara hiç tahammülü yoktu. Olayların çarpıtılmasına çok öfkelenirdi.

Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsünde okurken, kendilerini ihbar edenlerden biri anılarını yazmıştı. Köy Enstitülü yazarlardan birinin oğlu da o kitaba önsöz yazmıştı... Köy Enstitülü çocuğu önsöz yazdığı kitabın yazarını çok tanımıyor anlaşılabilir biraz övmüş... «Telefon açtım kendisine, babanı işte ta şimdi arkadan hançerledin o kitaba önsöz yazmakla dedim» demişti.

Edirne Eğitim Festivaline gitmiştik 2012 yılında. Panelde konuşmacıydı. Köy Enstitülü bir öğretmenimiz konuşurken “yanlış konuşuyorsun” diyerek birkaç kez sözünü kesti. Sonradan anladım ki, yazdığı üç cilt anılarını okumuş, birçok yanlış varmış...

Köy Enstitüleri konusunda kurulan derneklerle birlikte bizleri de eleştirirdi kimi zaman. Köy Enstitüleri eğitiminin temeli eleştiriydi. Sessizce dinler, yanlıslarımızı düzeltirdik.

Birgün yine kendilerini ihbar ettiğini söylediği kişinin kitabındaki yanlısları düzeltmemizi istedi. “Mustafa Aydoğan, Talip Apaydın, Abdullah Özkucur olayı biliyor onlar yazsın” dedi. Ben de, “Öğretmenim siz neden yazmıyorsunuz, siz yazın gönderin ben bültenimizde yayınlayayım” dedi. Yazdı gönderdi. Biz de yayınladık...

Çok şey var onunla ilgili anlatılabilecek. Ama en önemlisi onun sesinden Nazım'dan şiirler dinlemiştim Edirne'de... Öğretmenler gece yapıyordu yan masada. Başaran keskin sesiyle Nazım'dan okumaya başlayınca şaşırılmışlar, sonra da dikkatle dinlemişler ve alkışlamışlardı. O gece geç saatlere kadar içmiş, sohbet etmiştik.

Bu dünyadan bir BAŞARAN geçti denilecek bir adamdı o... DÜMDÜZ YAŞADI... BOYUN EĞMEDİ... YURTSEVER VE ATATÜRKÇÜYDÜ... ÖYKÜ, ŞİİR VE ROMAN YAZDI... TONGUÇ'UN ÖĞRENCİSİ OLARAK HALKINA KARŞI BÖRÜNÜ ÖDEDİ HER ZAMAN...

BİZE DAİMA ÖRNEK OLDU... DOĞRUMUZU ÖVDÜ, HATALARIMIZI ELEŞTİRDİ. AMA HEP YANIMIZDA OLDU...

İŞIKLAR İÇİNDE YATSIN...

27 Haziran 2015

“KÖY ENSTİTÜLERİ YOLUNDA”*

ERDAL ATICI

Geçen günlerde kitaplığında başka bir kitap ararken buldum Halit Aġanođlu'nun “**Köy Enstitüleri Yolunda**” adlı kitabını. Kitap; 1949 yılında İstanbul Ahmet Sait Basımevi'nde basılmış. Sahafıardan almışım sanırım, yaprakları sararmış, solmuş.

Kitabı şöyle bir gözden geçireyim dedim, ama öylesine içine çekti ki beni, birkaç saatte okuyup bitirdim.

Halit Aġanođlu, öncelikle Cumhuriyete, Atatürk devrimlerine yürekten inanmış bir iş kahramanı. Bilinçli bir öğretmen...

Aġanođlu, 1937'de Cilavuz Eğitim Kurullarında görev almış, 1940'tan sonra Köy Enstitülerinin kuruluş kanunuyla birlikte Cilavuz Köy Enstitüsü Müdürlüğüne getirilmiş. Bu görevi Kepirtepe Köy Enstitüsü Müdürlüğüne atandığı 1947 yılına kadar sürmüştü...

Aġanođlu, 112 sayfalık bu küçük kitapta Cilavuz Köy Enstitüsünün kuruluşunu, oradaki çalışmalarını, eğitim ve öğretimi ve enstitüde başardıklarını anlatmış...

Kitap “**Enstitü'ler Yolunda**” adlı bölümle başlıyor. “1940 yılının Mart ayı başlarında bir tel emri ile Trabzon'dan Ankara'ya çağrıldım. Kars'taki Cilavuz Köy Enstitüsünü kurmağa memur edildim. 1937, 1938, 1939 yaz aylarında yine Cilavuz Eğitim kurusunda çalışmış bulunduğumdan bu muntakanın iklim şartlarını, köy çevrelerini nispeten tanı-maktaydım. Ve Kars'a gideceğimi tebliğ eden Genel Müdür İsmail Hakkı Tonguç, ‘Aġanođlu sizi Kars'a göndereceğim, orası çetin yerdir, size güvenim var’ diyerek vazifelenme sebebimi açıklamış ve bana bir güven göstermekle teşvikte de bulunmuştu.”

Halit Aġanođlu, Ankara'da bulunduğu bu süre içinde Ankara'yı dolaşılıyor ve gözlemlerini anlatıyor. Özellikle Bayındır Barajını dolaşırken düşündükleri Cumhuriyet Türkiye'sinin Osmanlı'dan aldığı mirası da bizim yüzümüze çarpıyor. “1922 yılında Trabzon'da talebe idim. Yağmursuzluk uzamıştı. Hayat kavrulmakta ve ümitsizlik etrafı sarsmaktaydı. Yağmur duasına karar verildi. Bütün okul talebeleri ve halk sabahın erken saatlerinde, çakılı bol olduğu için Değirmendere kıyısına çağrıldı. Kırk bin kadar çakıl taşı okunarak çuvallara doldurulup Değirmenderesine döküldü. Bu dua ile yağmur yağacaktı. Herkes o kadar emindi ki fazla selden korkuluyordu. Dua, çakıltaşı ve insan yığınları karşısında gök, hü-zün duyup bize yağmur yağdıracaktı. Geriye dönmüştük. Güneş parça parça üstümüze dökülüyor gibiydi ve yanıyordu. Davanın aslı şöyle idi: Göklerden bulut indirme yerine, Değirmendere'yi yükseklere çıkarmalı. Ve bugün Değirmendere Trabzon Meydanının, sokağın, her evin avlusunda, içindedir. Anadolu'da tekke duvarlarına harcanan taş ve enerjiyi akar sularımızın önlerine seredik lûgatlarımızda yokluk, fakirlik gibi kelimeler bulamazdık...”

Kitabın ikinci bölümü “İş Başında” başlığını taşıyor. Aġanođlu, Kars'ın Susuz köyü yakınlarındaki bölgeye varıyor ve enstitüyü kurma işine başlıyor. “**Cilavuz 1937'de korkunç bir harabe yığını, baykuş yuvası halinde**” Aġanođlu, 1947'de Cilavuz'dan

ayrılırken; “**küçüklü, büyüklü ya yeniden yapılmış veya harap binaların onarılmalarıyla meydana getirilmiş, 23 bina mevcut bulunuyor. 25 Ailenin barınacağı ev, 1000 talebenin yerleşebileceği dersane ve yatakhane, 300 kadar damızlık hayvanın yerleşeceği ahır, 400 tavukluk kümes, bir uygulama okulu ve ahır, 150 arı kovanına havi kışlak, 60 beygir kuvvetinde hidroelektrik santrali, 5 hopörlörlü bir ampifikatör, 300 bin kilo çayır vermekte olan yayla, 5 Km.lik büyük su kanalı, hamam, fırın, park... enerji ve alinterlerimizin, tükenen nefeslerimizin madde üzerinde ifadelerini veriyorlar...**”

Üçüncü bölümde Aġanođlu Köy Enstitülerinde uygulanan “**Program**”ı anlatmış... Dördüncü bölümde “**Enstitünün Yeri**”ni, altıncı bölümde ise “**Öğretmenler**”i: “**Enstitü kadrosuna alınacak öğretmenleri, meslek ve umumi kültürleri yeter olan ve vatanın çetin bucaklarında meslek sevgisi ile çalışmış, çalışmakta bulunan arkadaşlardan seçmek yolunu tuttum.**”

Altıncı bölümde “**Öğrenci**”leri anlatmış Aġanođlu, bu bölümde de çok ilginç saptamaları var... Yedinci bölümde “**Yapılan İşler**”i anlatmış Aġanođlu ama öncesinde “**Öğretmen, öğrencilerle kadro kuruluyor, yeni müessesenin fikrini kadroya telkin etmek zaman zaman inandırıcı konuşmaları icap ettiriyor. Soruları cevaplıyorum. Konuşuyorum.**”

Bu konuşmalar sonrasında destansı olayları gerçekleştiriyor Aġanođlu, öğretmen ve öğrencileriyle. Özellikle bir elektrik santrali kurma hikayeleri var ki, tam bir destan. Bu çok bilgi isteyen teknik konuyu fizik öğretmeni Remzi çıkar'la planlıyorlar. Suyun kuvvetini ölçüyorlar öncelikle. Ellerindeki araçlar “**bir sırık, bir şakul, bir saat, bir avuç da samandan ibaret...**” Bu çalışma sekiz ay içinde sonlanıyor ve okula elektrik getirilmiş oluyor... “**Santral işlemeye başladı ve köy çocukları için soğuk birer cam yuvarlaklarından ibaret bulunan ampuller, birer güneş parçası gibi başımızda alevlenince çocuklarımızın heyecanları Cilavuz'u doldurmuş ve coşturmuştu.**”

Kitabın diğer bölümleri “**Kooperatif**”, “**Demokrasi**”, “**19 Mayıs**”, “**Köylerde Tatbikat**”, “**Enstitüleri Gezdim**”, “**Enstitüde Teftişler**”, “**Cilavuz Köy Enstitüsünden Ayrıldım**”, “**Kepirtepe Köy Enstitüsünde**”, “**Kepirtepe'de Yapılan İşler**”, “**Tenkitlet**” ve “**Enstitülerin İnkişafı**” başlıklarını taşıyor.

Köy Enstitüleri konusunu merak eden dostlarımızın kolayca okuyabilecekleri ve “**Cilavuz Köy Enstitüsü**” destanına tanık olabilecekleri bu yapıtı, kimi zaman ilgi ve coşkuyla kimi zaman da hüznle okudum.

İstenildikten sonra her şeyin başarılabilmesine en güzel örneklerden biridir yapıtta anlatılanlar. Cumhuriyetin devrimci ve idalist öğretmenlerinin, ülkemizin aydınlanması için yaşamlarını hiçe sayarak giriştikleri bir savaşı gözleriniz yaşararak okuyacaksınız...

(* Köy Enstitüleri Yolunda, Halit Aġanođlu, 1949, İstanbul Sait Basımevi

HATAYLIM (Kendi Sözcükleriyle Ali Yüce)

Abdullah ÖZKUCUR

I

Bir ozan gezer
Abooo! Bir ozan
Bir kişilik
İki kişilik
Eğri_büğü
Daracık sokaklarında Antakya'nın:
Dil ananın
Şiir bacının kan kardaşı
Yunus'un yoldaşı
Nazım'ın çırağı bir ozan

II

Bir ozan dolaşır aramızda
Abooo! Bir ozan!
Başında bin yıllık sevda
Ayağında bir o denli yol
Sevgi yaparak öfkeyi kini
Şeytanistan'dan kalker
Cumhuriyetten geçer
Bağrıyanık'ta halka ulaşır.

Bağrıyanık'ta, Hatay'lım
İnerken eski püskü bir akşam
Eli sopalı gökten
Kentin üzerine:
Dışarıda.
Aramızda
Gözleri
İri iri
Alnı açık
Çehresi çatık
Asarcık'lı bir ozan dolaşır.

III

Asarcık'lı ozan dünyayı tanır
Abooo! Dünyayı!
Kenger'li nüfusuna kayıtlı
Köse Bekir'in oğlu
Milletvekili Cuma'yı ,
Hademe Şakir'i,
Kazım Usta'yı
Mürselek'li emekçileri tanır.

Her gün her gün
Ömer'likten bıkan Ömer'i,
Gecelerin bekcisi
Gündüzlerin karpuz satıcısı
Yayladağ'lı Bekir'i;
Kosovalardan geçen
Yiğitlik şarabını için
Uygurluğun U'su
Paşanın P'si
Ağanın A'sı
Süpürgenin sapı

Makinenin vidası
Çöpçülükten aferin alma sevdalısı
Gözü kulağı Almanya'lı
Gavurdağ'lı Ökkeş'i tanır.

Anasından yaşlı doğan
Ne çocuk, ne delikanlı olan
Köpeğiniz yorulmasın diye
Güneşe havlayan
Ağrıtlarınıza ağlayan,
Öksürüğünüz gelince öksüren
Ve de hapsiran sizin için
Öksürükçü Mistik'i tanır.

Kahvaltısı
Avrupalardan gelen köpeği
Karanlığı
Söküp söküp diken kediyi,

Eğri-büğü bir ağaca konan
Eğri-büğü öten kargaya dek
Yörenin tümünü tanır da
Onlar Asarcık'lı ozanı tanımaz.
Asarcık'lı ozan evreni sığdırır düşüne
Kendisi evrene sığmaz.

IV

Asarcık'lı ozan
köre göz
sağıra kulak
çolağa kol
topala ayak olmuş
Barış olmuş kafasına.

Bölüşelim demiş
avuç avuç, dilim dilim
kıvancı
tasayı
mutluluğu.

Bütün başları dik
Alınları ak istemiş.
Ağaçlara dal
Kuşlara yuva
Çocuklara salıncak
Evlere neşe
Sofralara eklemek
Koklamaya gül istemiş,
Toprak istemiş ekin ekmeğe.

V

Asarcık dediğin
bir dargın kıracıtır
öfkeli göğün altında
Soğuğu hep soğuk
Sıcığı hep sıcak

Burada yapışmış alına
Anasından doğdu doğalı
Damgalı bir pul gibi
Ali'ce yaşamak.

Ali Yüce, bir gönlünü bahara
Bir gönlünü kışa uzatmış.

Buz Dağı'ndan kefenlerle
Bin kat sarsanız da
Yüreğinin ateşi sönmez olmuş.

Tüfeğine umut
Yüreğine sabır doldurmuş.
Uykuya yattığı günler olmuş ama,
Ozanca kalemi uyumamış.

Ruhi Su'nun sazında kanatlanmış dizeleri.

Gündüzleri
Gökyüzünü eritmiş, koymuş fincan içine,
Nazım'ın dağlarına uçmuş geceleri.

VI

Sonra birgün
Altın kemer yapmış
Dolamış beline uygurluğu.

Süslü bir çamur gibi sıvamış
Yüzüne şirirlerini.

Başını eğe eğe
Sırtı ince eli boş
Doğduğu eve varmış.

Babasının ekmeğini yemiş
kendi etini yer gibi.

Anasının suyunu içmiş
kendi kanını içer gibi

Sen, ben Hatay'lım
Sağır kalmışız
Kör kalmışız O'nun dizelerine.

Ama,
Öğrenince
Kocasını astığı kadının
Kırk canlı oğlan doğurduğunu

Darağacı , başını eğmiş
Boyundan utanmış

Yazan: Abdullah Özkucur

14 Temmuz 2015'te; Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı, CHP Ankara İl Gençlik Kollarının düzenlediği etkinlikte

Düziçi Köy Enstitüsü mezunu İhsan Akev ile vakıfta bir canlı tarih çalışması yapıldı.

27 Eylül 2015, Talip Apaydın öğretmenimizi ölümünün 1. Yılında mezarı başında andık.

Talip Apaydın öğretmenimizin mezarı başında...

Mithatpaşa Cad. 62/21 Yenişehir / ANKARA
Tel&Faks: 0312 425 24 68

Yayının Adı
Yayının Türü
Yayın Şekli
Yayın Sahibi
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Yayın İdare Adresi
E-Mail
Hazırlık
Baskı

Köy Enstitüleri
Yaygın Süreli Yayın
3 Aylık - Türkçe
Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Adına ERDAL ATICI
ALİ KINACI
Mithatpaşa Cad. 62-21 YENİŞEHİR / ANKARA
kevakfi@gmail.com
Merdiven Reklam Tanıtım / merdivenreklamtanitim@gmail.com
Cem Web Ofset / 0312 385 37 27